

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

Електронна копія

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 3 від 16.11.2012 р.)*

**Харків
2012**

Програма навчальної дисципліни “Муніципальне право”
(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, напрям підготовки
8.03040101 “Правознавство”) / уклад.: С. Г. Серьогіна, П. М. Люб-
ченко, І. І. Бодрова. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 9 с.

У к л а д а ч і: С. Г. Серьогіна,
П. М. Любченко,
І. І. Бодрова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 9 від 21.11.2012 р.)*

ВСТУП

Муніципальне право є нормативною дисципліною циклу професійно-практичної підготовки. Мета навчальної дисципліни “Муніципальне право” полягає в тому, що вона дає теоретичні і прикладні знання про правовий статус суб’єктів муніципально-правових відносин, особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування, специфіку правового регулювання муніципальної служби, муніципально-правової відповідальності, механізму реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, дає можливість сформулювати цілісне уявлення про вітчизняний та зарубіжний досвід організації місцевого самоврядування та особливості муніципальних систем, ознайомлює студентів з основними нормативно-правовими актами у галузі муніципального права. Вона має важливе значення для підготовки юристів, оскільки сприяє розширенню загального та професійного світогляду, допомагає оволодіти методикою аналізу різних аспектів функціонування органів та посадових осіб місцевого самоврядування, розуміти особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні, повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

Студент, що вивчає курс “Муніципальне право”, повинен:

– **знати** поняття та категорії муніципального права; світовий та європейський досвід правового регулювання й організації місцевого самоврядування; механізм реалізації муніципальних прав і обов’язків особи; системно-структурну організацію місцевого самоврядування, практику функціонування органів та посадових осіб місцевого самоврядування України; порядок прийняття та реалізації актів суб’єктів місцевого самоврядування; правовий статус муніципальних службовців; види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, особливості їх реалізації і контролю за виконанням;

– **вміти** орієнтуватися в системі законодавчих та локальних правових актів, що регламентують суспільні відносини у галузі муніципального права; набувати навичок та знань щодо використання норм, які регулюють муніципально-правові відносини; застосовувати набуті знання й уміння на практиці; прогнозувати напрямки розвитку самоврядних інституцій в Україні.

ЗМІСТ

Розділ I. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ

1. Муніципальне право як наука і навчальна дисципліна

Муніципальне право та розвиток місцевого самоврядування в Україні. Муніципально-правові відносини (поняття, види, зміст). Муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути. Навчальна дисципліна “Муніципальне право” та її значення для підготовки юристів.

2. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід

Правова природа сучасних концепцій місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання та основні тенденції розвитку місцевого самоврядування. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування. Види муніципальних систем в зарубіжних країнах. Особливості муніципальної системи України. Правове регулювання та особливості функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Розділ II. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

3. Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин

Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Членство в територіальній громаді. Особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні.

Механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

4. Організаційно-правові моделі муніципального управління

Типологія моделей муніципального управління. Системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні. Представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування в Україні, особливості їх взаємовідносин з сільським, селищним, міським головою. Специфіка правового статусу та порядку функціонування районних і обласних рад. Організація управління районами в місті. Правове регулювання взаємовідносин органів державної влади з органами місцевого самоврядування. Аналіз практики функціонування органів та посадових осіб місцевого самоврядування України. Добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування.

5. Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування

Поняття, види, юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування. Особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування. Роль постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі. Правова експертиза проєктів актів місцевого самоврядування. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради: порядок підготовки, прийняття. Реалізація актів суб'єктів місцевого самоврядування. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.

6. Правове регулювання статусу муніципальних службовців

Муніципальна служба і її правове регулювання. Право на службу в органах місцевого самоврядування в Україні. Муніципальні службовці: статус, порядок проходження служби, права

та обов'язки. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби. Порядок проведення атестації муніципальних службовців. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування. Відповідальність за порушення законодавства про муніципальну службу. Кадрова політика щодо муніципальної служби.

7. Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Розділ III. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

8. Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування. Співвідношення повноважень представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування. Особливості реалізації повноважень посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення.

9. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю

Загальна характеристика права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Підстави та порядок формування комунальної власності. Форми реалізації територіальною громадою права комунальної власності. Управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні. Комунальні підприємства, установи, організації. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

10. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері

Засади фінансового функціонування територіальних громад. Місцеві фінанси: поняття, структура, порядок формування та використання. Доходи й видатки місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування. Особливості бюджету міста Києва. Місцеві податки і збори. Участь органів місцевого самоврядування в кредитно-фінансових відносинах. Участь держави в бюджетному забезпеченні місцевого самоврядування. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

11. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян

Засоби забезпечення законності, правопорядку органами місцевого самоврядування. Охорона прав, свобод і законних інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо утворення та забезпечення діяльності місцевої міліції. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері інформаційного забезпечення. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами та органами юстиції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х.: ФІНН, 2012.

Муніципальне право України: підруч. / кол. авт.; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2006.

Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3 ч.] / за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. – К.: Знання України. – 2006.

Муніципальне право України: підруч. / за ред. М. О. Баймуратова. – 2-ге вид., допов. – К.: Правова єдність, 2009.

Навчальне видання

Електронна копія

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

У к л а д а ч і: СЕРЬОГІНА Світлана Григорівна,
ЛЮБЧЕНКО Павло Миколайович,
БОДРОВА Ірина Іванівна

Відповідальна за випуск *С. Г. Серьогіна*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2012

Підп. до друку 17.12.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,56. Облік.-вид. арк. 0,23. Вид. № 245.
Тираж прим. Зам. № 4552. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.